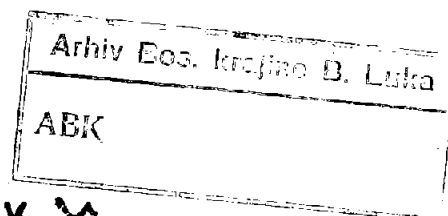

Vaso TRKULJA:

Ustanku

Kada su Nijemci ulazili u našu zemlju trebalo je da se iz naše žandarmerijske stanice u Divuši prebaci arhiva u Dobrljin. Otisao je tamo komandir stanice Smajo Narandžić. U stanici smo ostali Cvijo Branković, Jusuf Hodžić i ja. Dok se komandir Narandžić nalazio u Dobrljinu "Hrvatska zaštita" zauzela je prelaze preko Une, oduzimajući i čamce kojima se prevozilo preko rijeke u Dobrljin. Nije bilo moguće izvršiti prebacivanje arhive kako je naređeno.

U stanici smo se nalazili Cvijo Branković, Jusuf Hodžić, Jovan Bošinović i ja. Ja sam se već spremao za odlazak. Ušao je u stanicu svećenik Anto Djurić, pop u Divuši. Za njim je išao Stipe, ne sjećam se prezimena, vodnik u "Hrvatskoj seljačkoj zaštiti". Bila su još dva lica. Katolički svećenik Djurić mi je skopštio da su ga ustaše postavile za komandanta u Divuši. Napomenuo je da on preuzima svu vlast i da žandarmerijska stanica mora njemu predati oružje. Odgovorio sam da sam zaklet i da oružja neću predati, a ako nešto želi, neka sačeka komandira stanice. U međuvremenu kroz Divubu je projurio njemački tenk. Iz tenke je virio njemački vojnik ili oficir, koga je pozdravilo stanovništvo. Ček su ga posipali buketima cvijeća. Izgleda da su to bili ustaški simpatizori. Njemački tenk je produžio. Kada je svećenik Djurić prinjetio tenk sa Nijemcima, napustio je stanicu, rekavši da naš komandir dodje njemu, da preda oružje i da će i dalje ostati u službi. Potrebno je samo da se situacija sredi. Svećenik Djurić je krenuo na doček Nijemaca.

Uskoro se komandir Narandžić vratio iz Dobrljina, rekavši: "Bio sam prva žrtva švaba." Na putu ga je susreo njemački tenk, iz koga je izašao Nijemac, oduzeo mu bodež /nož/ i pred njim ga prebio, zatim mu je uzeo pištolj i rekao mu da ide kuda je pošlo. Pozdravio sam se sa komandirima i krenuo u vinograd u kome me je čekao Ilija Dmitrović. Posmatrali smo Nijemce koji su prolazili. Uskoro je došao komandir Narandžić sa podnarednikom Djurcom Samulovim i Jovanom Božinovićem. Krenuli smo u Cerovicu, kući Bože Popovića. Bio je to pošten i dobrostojeći čovjek. Stigli smo predveče i odsjeli. Razgovarali smo o nastaloj situaciji i razmišljali šta da radimo. Božo nam je rekao da još možemo ostati kod njega. Imao sam namjeru da se prebacim preko Une i krenem kući, pod Kozaru. Međutim, svi su čamci uklonjeni i bilo je nemoguće preći preko Une. Poznavao sam opštinskog lugaara Dušana Carića iz Ravnica. Otišao sam Cariću. Carić je imao čamac koga je zalijepio ilovačem, da ne propušta vodu. Carić nas je prevezeo preko Une, u Ravnice, kod Dobrljina. Pošli smo noću do Željezničara Vojka Jakovljevića. Sutradan sam pozvao drugove da podju sa mnom, prema Bosanskoj Kostojnici, jer je tamo jedinica bivše jugoslovenske vojske davala otpor Nijemcima. Pošto su oženjeni, a porodice im ostale u Divuši nisu pošli sa mnom. Tada sam krenuo preko Cerovice. Izbjegavao sam da idem preko Dumbrove, jer su tamo bili nastanjeni "Galicijski" u koje nisam bio siguran, pa sam ih izbjegavao. Otišao sam prema Svodnoj a zatim i došao na Knežicu, kući Perge Laurina. Tu sam imao sestru od tetke, udatu u Ušivcu. Odavde sam došao u Brekinju, kući Milana Zursaća, mog brata od tetke. Nijemci su prolazili cestom. Sklonio sam se na tavan i čekao noć. Imao sam karabin, 2 vojno-državna pištolja, nekoliko bombi, više municije i rezervno odijelo.

Naveče sam krenu za Medjuvodje. Znao sam da se ovdje nalazi Miloš Biljegović, koga sam kao učitelja poznao. Ranije, kada sam dolazio kući na odsustvo, komandir žandarmerijske stanice na Knežici pokazao mi je spisak 5 lica, koja su vođena kao antidržavni elementi. Na spisku su bili: Miloš Biljegović, Dragoja Biljatović, Dragoja Ručnov i još neki. Kolima mog brata naišli smo kroz Medjuvodje i kod opštine našli Miloša Biljegovića, koji je sjeo sa nama. Tada sam spisak pokazao Milošu. Milošu je ovo bilo neprijatno, ali mu je moj brat rekao da se ne brine. Od tada sam navraćao kod njega. Imao sam povjerenje u njega kao u učitelja i dobrog čovjeka, koji je cijenjen u selu Medjuvodju i kolini. Saopštio sam Milošu da sam pobjegao iz žandarmerije. Rekao mi je da idem kući. Dao sam mu bombu - kragujevčanku i vojno-državni pištolj i 150 metaka. Nakon nekoliko dana Miloš me je pozvao. Rekao mi je da sakrijem oružje koje sam donio i da prikupljam još oružja. Dao mi je Ukovu sa opštinskim pečatom. Na njima je potpis opštinskog bilježnika. To su potvrde da je određeno lice predalo oružje. Miloš mi je rekao da ovakve potvrde dajem ljudima koji imaju oružje, a da oružje prikriju. Potvrde im služe kao dokaz pred ustaškim vlastima da su oružje predali. To je važilo i za vojnička odijela, jer su ustaške patrole dolazile u sela i tražile oružje, uniforme i drugu vojničku opremu. Ovakve potvrde sam dao Savanu Šlijepčeviću i još nekima, a oni su sakrili oružje.

U to vrijeme govorilo se da ustaška vlast ima aparate kojima otkriva oružje, što je imalo uticaja, pa su neki predavali oružje. Ja nisam predao već sam ga sakrio. Našao sam pogodno mjesto iznad kuće i tu stavio sanduk sa karabinom, municijom i katorskim knilom. O tome sam obavijestio samo Miloša i brata i onahu.

Sa Milošem sam održavao vezu preko moge sinovca, koji je išao u školu u kojoj je Miloš učitelj. Preko njega mi je poručivao da dodjem. Jednom smo otišli kući Nikole Vajčanina, kod škole u Medjuvodju. Tada sam se prvi put sastao sa Boškom Biljegovićem. Do tada ga nisam poznavao, iako sam znao za njega, jer mu porodica živi u susjednom selu. Razgovarao sam sa Boškom.

Poslije susreta sa Boškom i Milošem Biljegovićem u selo su došli žandarmi sa Knežica - oćir i Djordjica. Tražili su oružje. Pretresli su kuću, ali nisu ništa našli, a ja sam ih posmatrao sa brijega. Kako nisu ništa našli, žandarmi su otišli. Nakon nekoliko dana došla je žena Ivana Pavlice, čiji je muž kasnije bio ustaša. Ona mi je rekla da je njen svekar Ivan Pavlica zadržao ustaše koji su pošli da me traže. Bio sam prisiljen da bježim od kuće. Ustaše su došle, tražile me i vratile se u Bosansku Dubicu.

I dalje sam u vezi sa Milošem Biljegovićem. Negdje krajem juna ili početkom jula Miloš mi je javio da dodjem na sastanak u Milanovićev gaj. Tamo prvi put sam vidio Osmena Karabegovića i Branka Babića. Bili su tu i Miloš i Boško Biljegović, i više ljudi sa sela.

Od Miloša sam dobio zadatak da uhvatim vezu sa Maglajcima, gdje su pretežno nastanjene hrvatske porodice, među kojima je bilo i ustaša. Imao sam tamo rođake: Radu Trkulju, njegovog sina Milorada, i Mikana Trkulju. U njihovom susjedstvu je nastanjeno 5-6 hrvatskih porodica /porodice Bičenića i druge/. Uključio sam noću rođjacima u Maglajce i razgovarao sa njima. Svi su bili za borbu protiv neprijatelja. Istina, od hrvatskih porodica ostale su samo žene i djeca, sa starijima, dok su muškarci otišli u Bosansku Dubicu i uglavnom stupili u ustaše i domobrane.

Na ustanak smo pošli poslije sukoba sa patrolom u Medjuvođu, kada je poginuo Djuradj Burazor. Tada sam izvedio karabin iz skloništa i očistio ga. Isprobao sam ga u jarku. Ljudi su se sakupili. Mnogi su znali da sam žandar i vojnički sposoban. Imali su i povjerenja u mene.

Ljudi su krenuli u Medjuvođe, pa na uporište u Bosanskoj Dubici. Ja sam bio u žandarmskoj uniformi, jer mi je Miloš Miljegović rekao da je obuča, vjerovatno zbog toga da ljudi vide da ima i žandarma na strani oslobođilačkog pokreta. Vođio sam veću grupu u napad na Bosansku Dubicu. Krenuli smo preko Maglajaca i Odžinaca prema školu u Bjelajcima. Tu su živjele hrvatske porodice. Pošli smo do dućana Milana Marića, u selu Furdama. Ovdje je trebalo da sačekamo naredjenje Boška Miljegovića. Milan Marić, trgovac, veoma nas je lijepo dočekao i dao nam 2 vreće duvana, papirića i šibica. Nije htio da nam naplati, samo je rekao da to podijelimo.

U ovoj grupi imali su karabine još tri druga. Bilo je civilnih pušaka, kubura, pištolje i sl. Poneko je nosio vile, sjekire i drugo. Pošli smo prema Bosanskoj Dubici i na brdu našli Boška Miljegovića. Sjećam se da je sa nama bio i Lazo Karan, bivši žandar, iz mog sela. Boško se upoznao sa Lazarom. Lazo je bio veoma visok, imao je gustu kosu. Mnogo je volio šalu.

Pošli smo u Sljivik iznad Krpanovih kuća, blizu Bosanske Dubice, očekujući naredjenje za napad. Boško Miljegović je sa nama. Mile Mečava, Lazo Karan i ja tražili smo od Boška da uništimo neprijateljski mitraljez ispod Krpanovog gaja, kod Urija. Boško nam je rekao da to nećemo moći, jer je prilaz težak. Ipak smo krenuli, ali nam je stigao Lazo Karan koga je Boško poslao da nam saopšti da se vratimo. Nije bilo napada

na uporište se drugih strana. Kasnije su iz Farnica napadali prema Bosanskoj Dubici. Tamo je bio Rajko Tubica, profesor jugoslavenske vojske, koji je kasnije otišao neprijatelju. Tamo je otvorena vatra prije vremena i nije postignut uspjeh. Naša grupa se vratila u selo Vlaškovec. Ostali smo u Vlaškovačkim gajevima. Sa nama su Boško Miljegović i Miloš Miljegović.

Stvorili smo front na Bruškovcu. Ruške su imali Djuro Djaković, Jovan Skrobić, Mile Kačava, i ja i još neki. Bilo je 7 karabina na Bruškovcu. U pozadini su ljudi čekali da krenu. Neprijatelj je vršio ispađe, ali nije uspevao da prođe.

Frontom na Bruškovcu komandovao je Miloš Miljegović, dok se Boško Miljegović nalazio u Kočjuvođu. Miloš je uglavnom dolazio na front i naređivao šta treba da radim u slučaju nailaska neprijatelja. Držali smo stražu noću, a odmarali se danju kod Vatreša. Ustaše su ispale i mi smo na njih otvorili vatru. Sjećam se da smo tada ubili jednog ustašu. Kod njega, u šinjelu, našli smo bombone. Neki su pošli da uzmu te bombone, ali su ih Pešo Trkulja i Pero Katić spriječili, rekavši da su bomboni možda otrovani. Bilo je boraca koji su pomišljali da se neprijatelj može služiti i ovakvim sredstvima. Ustaše su se povukle u Bosansku Dubicu.

Front je držan 15-20 dana. Napustili smo ga poslije ispada jačih ustaških snaga. Bili smo kod crkve u Vlaškovcima. Osmatrali smo sa zvonika. Toga dana na osmatračnici je bio Vlado Beljić i obavijestio nas da ide neprijateljska vojska. Otišao sam i je na osmatračnicu i uvjerio se da ih nema toliko, već 100-150. Sa nama je i Miloš Miljegović. Odlučeno je da postavimo zasjedu oko crkve i Djakovićeva gaja. Tada su sa mnom bili Stojan Grujić - Jaruga i Boško Lošen. Bili su to veoma dobri i hrabri

mladići. Postavio sam ih u grabu da prate kretanje ustaša. Zatim sam otišao kod Miloša i upoznao ga šta smo preduzeli. Kada sam se vratio, Stojan Grujičić - Jaruga i Boško Došen su izišli iz svojih zaklona i stali na uzvišenje. Rekao sam da ću ih poslati Milošu, zbog kršenja naredjenja. Tada me je Boško Došen zamolio da ih ne upućujem Milošu, da će oni slušati. Zatim je sišao u zaklon i sjeo u njega, iako je tu bilo vode i blata. Oni su htjeli da po svaku cijenu budu među nama kada dočekamo ustaše. /Boško Došen je poginuo u toku rata/.

Ispod crkve nalazili su se Jovan Okrobić, Bjuro Bjaković, Mile Okrobić, Mile Kečava i drugi. Kada su se ustaše približile, otvorili smo vatru. Razvila se žestoka borba. Od crkve se javlja Mile Kečava i Mile Okrobić. Mislio sam da ustaše nisu ovdje, ali je kod crkve izišlo njih desetak. Otvaraju na mene vatru. Bili su mi za leđima. Okočio sam se nađjen zaklon, dok su oko mene uderali kuršumi. Legao sam iza sponenike u groblju i otpočeo da pucam. Čuju se povici Mile Kečava: "Naprijed, opkoli" Mile Okrobić je pošao prema meni u pomoć, ali su ustaše strčale ispod crkve. Mile Okrobić je rekao da je ranjen. Krv ga je oblila po licu.

Ustaše su se povukle a mi smo sišli na kosu kod kuće Nikole Bjakovića. Ovdje smo se sakupili, a ustaše su došle do crkve u Vlaškevcima. Bilo ih je oko 50. Zapalili su crkvu i uništavali crkvene slike. Mi smo ~~namazali~~ stali za drvo u dvorištu Nikole Bjakovića. Otvorili smo vatru, ispalivši nekoliko plotuna. Ustaše su pobjegle.

Noslje raspuštanja Fronta na Bruškovcu, naredjeno je da krenemo u Hozaru. Okupili smo se u Medjuvodju, kod kuće Nikole Jajčanina. Enam da su tu bili: Mile Kečava, Mile Okrobić, Bjuro

Djaković /nas oko 30/. Boško Biljegović nam je saopštio da treba ići u Kozaru, jer moramo napustiti frontalnu borbu. Meni je rečeno da ostanem u selu. Sutradan je došao Kosta Burazor, iz Miječanice, koji mi je donio ceduljicu od drugova iz Kozare. Otišao sam u Maglajce do Rade Trkulje. Organizovan sam prikupljanje hrane. U selu Košućoj Stojan Banjac mi je rekao: "Vase, nemoj ti tražiti hranu od siromašnih. U meni ima i žita, i mesa, stoke i drugog." Dao je june, svinju, žita, i kola kojima smo te otjerali u Miječanicu. Kod Rade Trkulje u Maglajce odlazio sam noću i hranu prevozio. Nakon nekoliko dana otišao sam u Kozaru i rekao da želim da ostanem sa njima. Tako sam došao na Vitlovaku. Miloš Biljegović je bio komandir čete i u njemu smo gledali vojnog rukovodioca, dok je Boško Biljegović bio politička ličnost i smatrali smo ga za najodgovornijeg. Uskoro su počele da pristižu i grupe boraca sa Konjencu i drugih sela.

Arhivski zapis